

Utrikesutskottets betänkande

1983/84:14

om forskning (prop. 1983/84:107, bil. 1)

Propositionen

I proposition 1983/84:107 föreslår regeringen en rad åtgärder på forsknings- och utvecklingsverksamhetens område. Regeringens förslag framgår närmare av bilagor till propositionen. Bil. 1 upptar åtgärder inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och har hänvisats till utrikesutskottet.

Forskningsverksamhet finansierad över utrikesdepartementets huvudtitel

Utrikesdepartementets verksamhet – utrikes- och säkerhetspolitik, handelspolitik jämte internationellt samarbete, särskilt internationellt utvecklingssamarbete – omfattar ett direkt ansvar för vissa forskningsområden av särskilt intresse för departementets verksamhet.

- *Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)* får sedan starten 1966 som oberoende stiftelse sina driftutgifter täckta över departementets budget.
- I samband med det svenska deltagandet i nedrustningsförhandlingarna i Genève och i andra internationella sammanhang där Sverige deltar i diskussioner om rustningsbegränsning och -kontroll har sedan drygt 10 år vissa medel anslagits för tekniskt stöd och utredningar via ett särskilt anslag till *försvarets forskningsanstalt (FOA)*.
- Sedan budgetåret 1982/83 utgår över departementets budget även ett anslag för *utrikespolitiska institutets forskningsverksamhet*. (Detta anslag har tidigare finansierats med medel från FOA.)
- Via anslaget för internationellt utvecklingssamarbete finansieras forskningssamarbete med och mellan u-länder. Verkställande organ är *styrelsen för u-landsforskning (SAREC)*. Dessutom erhåller sedan budgetåret 1980/81 *Nordiska Afrikainstitutet* medel från anslaget för internationellt utvecklingssamarbete.

Det allvarliga världspolitiska läget har under senare år medverkat till ett bredare och djupare intresse för säkerhetspolitiska och strategiska frågor. När den internationella situationen präglas av stor osäkerhet blir det också ofrånkomligt att utrikesdepartementet i ökad utsträckning uppmärksammar de bidrag, som forskningen kan ge.

Eftersom en stor del av forskningen på det säkerhetspolitiska och strategiska området bedrivs inom särskilda, delvis tvärvetenskapliga institut, har detta område ingen egen, lätt identifierbar ställning vid svenska universitet. Olika vägar bör prövas att fördjupa den internationellt inriktade

utbildningen och forskningen främst med anknytning till ämnesområdet statsvetenskap. Det är inte minst viktigt att öststatsforskningen får större resurser så att bredare kunskaper på detta område finns inom landet.

För att ha stor kompetens på dessa områden är ett brett och levande intresse för säkerhetspolitiska och strategiska studier av stort värde. Utrikesdepartementet behöver, som följd av den internationella händelseutvecklingen, en nära samverkan med svenska forskare inom olika områden. Detta innebär bl. a. forskning med departementet som initiativtagare. Utrikesdepartementet har i hög grad intresse av studier kring problem av betydelse för svensk utrikespolitik, särskilt kring neutralitetspolitiken och principer för internationell säkerhet, t. ex. gemensam säkerhet.

Samma direkta intresse finns även för forskning kring folkrättsliga och andra rättsliga frågeställningar, vilka ofta är intimt sammanbundna med den utrikespolitiska utvecklingen.

I sammanhanget vill regeringen också understryka att ett brett synsätt bör prägla den säkerhetspolitiska forskningen, vilket innebär att forskningen bör bedrivas tvärvetenskapligt. Ett exempel på detta är det samband som ofta finns mellan säkerhetspolitiska och strategiska frågor samt frågor som gäller ekonomiska resurser, ekonomisk styrka och ekonomisk utveckling.

Den militärtekniska utvecklingen gör att insatserna för nedrustning ständigt måste inriktas mot nya områden. Det är angeläget att dessa nya insatser kan stödjas på forskning, som är genuint oberoende av supermakternas säkerhetsintressen.

Snabba förändringar av olika vapensystem och därav föranledda förhandlingar om rustningskontroll och nedrustning har tydligt visat hur nära förbunden utrikespolitiken i dag är med naturvetenskaplig forskning och teknisk utveckling. Detta gäller emellertid inte bara de militärstrategiska problemen utan också exempelvis globala resurs- och miljöproblem med många gånger radikala följder för internationell politik. De nyligen mer allmänt uppmärksammade konflikterna kring de gemensamma luft- och vattenmassorna utgör ett område, där tvärvetenskaplig forskning inriktad på mellanstatliga förhållanden kommer att vara särskilt efterfrågad. Polarforskningen utgör ett annat exempel på ett område där också utrikespolitiska skäl motiverar ökade insatser. Regeringen har, vilket redovisats i andra sammanhang, bl. a. tagit initiativ till en mer samordnad bevakning av de svenska polarintressena berörande såväl Arktis som Antarktis.

Mot ovan givna bakgrund har regeringen i årets budgetproposition på utrikesdepartementets huvudtitel under anslaget A 10. Kommittéer föreslagit att en medelsram om 1 milj. kr. inrättas för forskningsverksamhet av särskild utrikes- och säkerhetspolitisk betydelse.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som här anförts om forskningsverksamhet av särskild utrikes- och säkerhetspolitisk relevans.

Utskottet

Utrikesutskottet har behandlat punkterna 1–4 i bil. I till proposition 1983/84:107. Punkt 5 i bilagan har av utskottet överlämnats till näringsutskottet för behandling.

Utskottet hemställer

att riksdagen lägger vad som i proposition 1983/84:107, bil. I, punkterna 1–4, anförts om forskningsverksamhet finansierad över utrikesdepartementets huvudtitel till handlingarna.

Stockholm den 3 april 1984

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Sture Palm (s), Margaretha af Ugglas (m), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s), Rune Ångström (fp), Bertil Mäbrink (vpk), Lars Hjertén (m), Nils T. Svensson (s) och Inger Koch (m).

